

Motion till riksdagen 2021/22:4727

av **Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M)**

med anledning av prop. 2021/22:100 2022 års ekonomiska vårproposition

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	3
1 Inledning.....	3
2 Det ekonomiska läget	4
Ökade risker i ekonomin.....	4
Offentliga finanser	6
3 Inriktning för den ekonomiska politiken	7
Budgetpolitiken och det finanspolitiska ramverket	7
Riktlinjer för budgetpolitiken	8
Stärkt ekonomi för Sveriges hushåll.....	9
En politik för ökad tillväxt.....	11
4 Fler ska försörja sig själva.....	12
Återupprätta arbetslinjen	12
Mer lönsamt att arbeta	13
Bidrag och ersättningssystem	14
Genomför en bidragsreform	15
Rusta med kunskaper.....	15
5 Stärk Sveriges motståndskraft	16
Ett starkare försvar.....	16
Inriktningen för upprustningen av försvaret	17
Stärkt civil beredskap och inhemsk livsmedelsförsörjning	19
6 En stabil och fossilfri elförsörjning	20
Värna och utveckla kärnkraften.....	20

7 Återupprätta lag och ordning.....	22
Kriminaliteten ska pressas tillbaka	22
Stärk polisen	23
Ökade resurser till hela rättsväsendet	24
Stärk enskildas fri- och rättigheter och domstolars oberoende.....	25
Krafttag mot bidragsfusk och välfärdsbrottslighet	25
8 En starkare välfärd.....	26
En politik som prioriterar välfärden	26
En tillgänglig hälso- och sjukvård att lita på	27
En skola i världsklass.....	27

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen godkänner de förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.

1 Inledning

Sverige har allvarliga problem. Utbredd kriminalitet, hög arbetslöshet, tydliga brister i välfärden, betydande integrationsproblem och svag ekonomisk utveckling är resultatet av snart åtta år av socialdemokratiskt maktinnehav.

På kort tid har samhällsproblemen vuxit på ett sätt som har fått statens grundläggande funktioner att svikta. Den svenska modellens legitimitet bygger på att människor kan lita på våra samhällsfunktioner och på att våra gemensamma skattepengar går till att stärka statens kärnuppgifter. Det blir alltmer uppenbart att det nuvarande ledarskapet för landet saknar förmåga att göra de prioriteringar som krävs för att den ordningen ska värnas.

Bristen på konkreta reformer för ökad sysselsättning och högre tillväxt försvagar Sveriges förutsättningar att pressa tillbaka brottsligheten och stärka skolan, vården och pensionerna. Jobben var Socialdemokraternas främsta löfte i valet 2014 – men blev ett av deras största misslyckanden.

Socialdemokraterna lovade EU:s lägsta arbetslöshet inför valet 2014. Efter snart åtta år med en vänsterregering har Sverige nu EU:s fjärde högsta arbetslöshet. En avsaknad av fungerande jobbpolitik och för svaga incitament att gå från bidrag till arbete har skapat ohälsa, cementerat utanförskap, försvårat integration och spätt på grogrunden för de kriminella gängen.

Hopplösheten växer hos många som lever i områden och städer där mord och skjutningar blir allt vanligare, eller där inbrott och stölder blivit vardag. Många kvinnor vågar inte vistas utomhus när det är mörkt, andra får över huvud taget inte röra sig fritt.

Regeringen har misslyckats med att stoppa de kriminella gängen. Vi ser hur vittnen skräms till tystnad, företag stängs och boende ser sig tvingade att flytta. Offentliga tjänstemän tvingas utstå hot och drar sig för att anmäla brott. Pengar försvinner genom bidragsfusk i stället för att gå till välfärd och brottsbekämpning. Den bristande integrationen berör hela vårt samhälle i form av bostadssegregation, arbetslöshet och bidragsberoende.

Svenska hushåll får bära en allt tyngre ekonomisk börda som en följd av en illa förd politik under de senaste åren. Sedan 2014 har fyra kärnkraftsreaktorer avvecklats, vilket nu leder till allvarliga konsekvenser i form av rekordhöga elpriser.

Sverige försämras just nu i snabb takt. Oron och rädslan äter sig in i vardagen. Rädslan för att familj och vänner ska drabbas av brott. Oron för att välfärden inte ska finnas där när den behövs eller för hur det ska gå med den egna försörjningen. Farhågor om huruvida pensionen räcker till att betala elräkningen eller om lönen räcker till nästa månads transporter. Ängslan inför säkerhetsläget i vår omvärld. Priset för detta är högt, såväl personligt som ekonomiskt.

Den nuvarande regeringens skadliga prioriteringar och passivitet har blivit en symbol för politikens oförmåga. Politiska reformer och ekonomiska prioriteringar måste utgå från de samhällsproblem som ska lösas. Att skapa säkerhet och trygghet i Sverige mot inre och yttre hot och angrepp är centralt. De ekonomisk-politiska prioriteringarna

behöver också syfta till att trygga hög kvalitet och tillgång till vår gemensamma välfärd, säkra en politik för full sysselsättning samt stärka konkurrenskraften och hushållens ekonomi. Lika angeläget är det att politiken nu riktar de ekonomisk-politiska satsningarna till att stärka samhällsgemenskapen i Sverige och att säkra människors möjlighet att bo, leva och driva företag i hela landet.

Det här blir de allra viktigaste uppgifterna för politiken efter 2022 års val. I grunden är dock uppgiften större än så – förtroendet för politikens förmåga och statens funktionsätt behöver återupprättas.

Sverige befinner sig i ett besvärligt läge. Men utvecklingen går att vända. Tillsammans kan vi vinna tillbaka Sverige.

2 Det ekonomiska läget

Ökade risker i ekonomin

Riskerna i världsekonomin är omfattande till följd av Rysslands invasion av Ukraina, särskilt mot bakgrund av att världsekonomin fortfarande återhämtar sig efter den ekonomiska nedgång som pandemin fört med sig. Omfattande stödpaket under pandemin kombinerat med utbudsschocker till följd av problem i leverantörskedjorna har inneburit den högsta inflationen på flera decennier (se figur 1). Alltmer talar för att inflationen inte är ett snabbt övergående problem. Det innebär att centralbanker runt om i världen planerar att höja styrräntorna. En alltför snabb höjning riskerar att få betydande effekter på tillväxten, men en alltför långsam höjning skulle riskera att leda till att den höga inflationen biter sig fast. Tillväxtprognoserna är givet detta mycket osäkra.

Internationella valutafonden (IMF) bedömer att kriget i Ukraina dämpar återhämtningen från coronakrisen och samtidigt driver på inflationen när tillgången på drivmedel, gas och livsmedel försämras. I coronakrisens spår är det också många länder som har begränsade utrymmen att stimulera ekonomin för att möta nedgången, då statsskuldnivåerna är högre än någonsin tidigare. Tillväxten i världen bromsar enligt IMF in från 6,1 procent 2021 till 3,6 procent 2023 och 2024. För 2022 är det en nedrevidering på nära 1 procentenhet jämfört med prognosen före kriget.

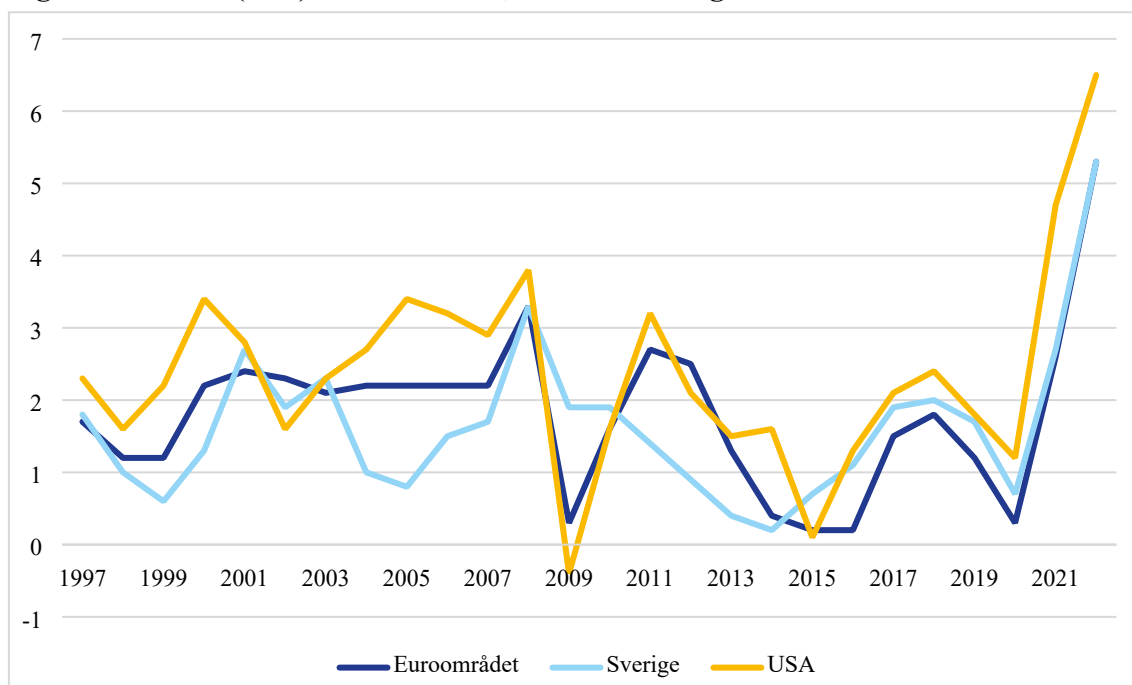
Effekten av sanktionerna har hittills varit relativt begränsade. Ryssland utgör bara 1,8 procent av världens BNP och andelen har minskat i takt med att Rysslands ekonomi har försvagats. USA:s och EU:s ekonomier är tillsammans nästan 25 gånger så stora. Dessutom är Ryssland framför allt en råvaruekonomi och därför inte lika integrerat i de globala värdekedjor som i allt högre grad utgör världsekonomin. Däremot märks stopp av råvaruexport i världsekonomin, särskilt för de råvaror där Ryssland utgör en stor del av världsmarknaden. Det handlar om olja och gas, men även om metaller såsom aluminium och palladium, en viktig insatsvara för fordonsindustrin, samt livsmedel och insatsvaror för jordbruket. Av Rysslands totala export utgör råolja, kol, petroleumprodukter och gas 49 procent, stål och metaller 14 procent, livsmedel 6 procent och konstgödning 3 procent.

Bristen på råvaror driver på inflationen. IMF prognostiserar en inflation på 5,7 procent i avancerade ekonomier och 8,7 procent i tillväxtekonomierna, vilket är 1,8 respektive 2,8 procentenheter högre än prognosen i januari. IMF konstaterar att pressen uppåt på priserna blir allt bredare och därmed inte kan förväntas falla tillbaka utan

åtgärder från centralbankerna runt om i världen. Däremot finns det betydande skillnader mellan olika länder, där t.ex. inflationen i USA redan före kriget var den högsta på flera decennier.

Även i Sverige ser vi en kombination av lägre tillväxt och högre inflation. Konjunkturinstitutets senaste prognos anger att BNP-tillväxten faller tillbaka tydligt under det första halvåret av 2022, vilket till stor del beror på de faktorer som nämns ovan. Riksbanken tror också på en tydlig dämpning av den ekonomiska aktiviteten, inte minst då styrräntorna väntas höjas från 0,25 procent till 1,6 procent 2024. Det kan få betydande effekter, inte minst på högt belånade hushåll som kan få se sina disponibla inkomster kraftigt dämpade. Stigande boräntor, höga energikostnader och en svag utveckling av disponibelinkomsten under 2023 och 2024 gör att Riksbanken tror att bostadspriserna faller med ca 7 procent fram till 2024. Det får i sin tur effekten att bostadsbyggandet väntas minska med 25 procent.

Figur 1 Inflation (KPI) i euroområdet, USA och Sverige

Källa: Konjunkturinstitutet.

Till detta kommer att svensk ekonomi har haft en svag utveckling i ett internationellt perspektiv de senaste åren. Sverige hade underliggande ekonomiska problem redan innan coronapandemin bröt ut. Sverige hade nästan den lägsta tillväxten per person i hela EU och är det enda land där arbetslösheten, jämfört med hösten 2014, var högre redan innan krisen bröt ut. Sverige har under lång tid haft en av EU:s högsta arbetslöshetsnivåer. Hög arbetslöshet och bidragsberoende är inte minst ett strukturellt problem bland utrikes födda och andra utsatta grupper på arbetsmarknaden. Att stora grupper inte är självförsörjande innebär stora påfrestningar för den gemensamma välfärden och skatteintäkterna.

Den disponibla inkomsten har samtidigt utvecklats svagt under de senaste åren i Sverige, och kommer i år att bli negativ.

Den ekonomisk-politiska krishanteringen under pandemin har dock medfört att Sveriges ekonomiska situation är något bättre än många andra jämförbara länder i EU. Coronakommissionens slutrapport fastslår att de ekonomiska krisåtgärderna överlag varit lyckade och i stort gett goda resultat. Det beror framför allt på att partier utanför

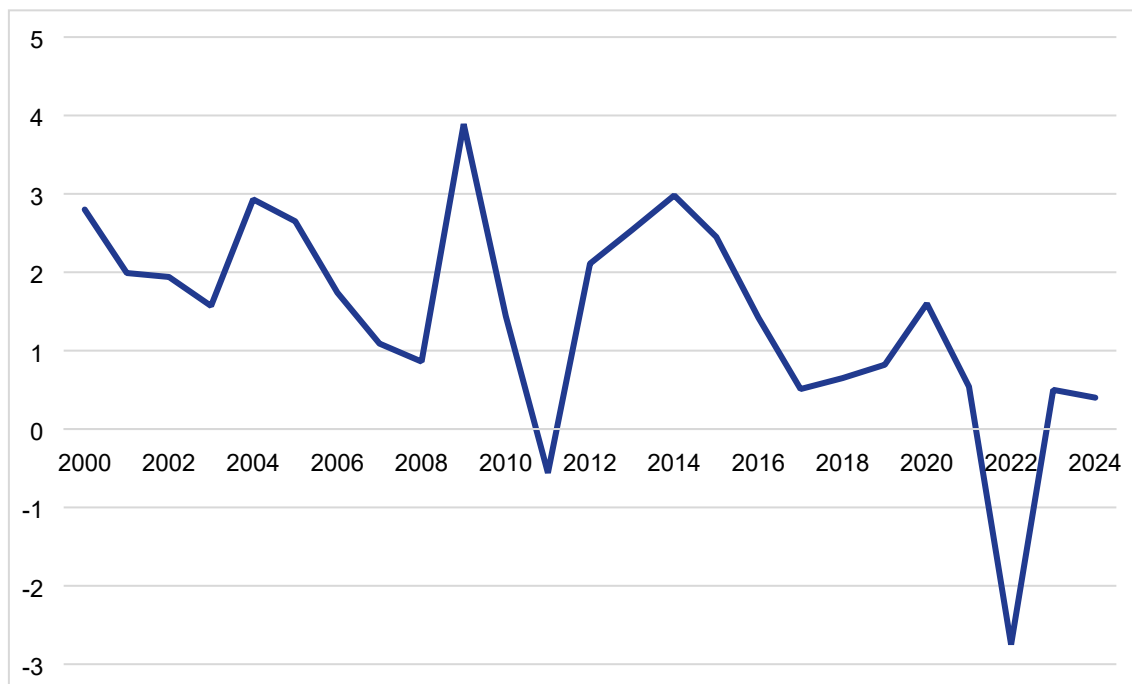
regeringen har varit pådrivande i just dessa frågor alltsedan krisen startade. Utan arbetet i riksdagen hade en betydande andel av de viktigaste krisstöden över huvud taget inte kommit på plats, haft sämre villkor eller försenats.

Partierna utanför regeringen har sedan pandemins början lagt fram flertalet av de avgörande förslagen i den ekonomiska krispolitiken. Det gäller bl.a. omställningsstöd, hyresstöd, slopade arbetsgivaravgifter, permittering, omsättningsstöd, statliga räntekrediter, sänkt ränta på uppskjutna skatteinbetalningar, undantag av förmånsbeskattning, förstärkningar av äldreomsorgen, evenemangsstöd och stöd till civilsamhället.

Regeringen menar nu att Sveriges ekonomiska problem enbart är en effekt av coronapandemin – och nu Rysslands invasion av Ukraina. Det stämmer dock inte. Den svenska arbetsmarknaden har underpresterat under lång tid, även om problemen har satts i blyttbelysning under coronakrisen. Den höga arbetslösheten – i synnerhet långtidsarbetslösheten – är fortsatt ett av Sveriges största problem, och regeringens förda politik och passivitet är starkt bidragande orsaker till problemets omfattning.

Även för de som har ett jobb har utvecklingen varit svag de senaste åren. Reallöneutvecklingen, löneökningar utöver inflationen, har tidigare legat på 2 till 3 procent per år, men de senaste sex åren har reallönerna totalt vuxit med 1 procent. Prognoserna för åren framöver pekar på en liknande utveckling. Det är resultatet av en politik där arbetslinjen har försvagats, företagsklimatet har försämrats och konkurrenskraften urholkats. När detta nu läggs till högre inflation och stigande räntor riskerar utvecklingen att försämrats ytterligare.

Figur 2 Reallöneutvecklingen i Sverige sedan 2000

Källa: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Offentliga finanser

Sverige gick in i coronakrisen med relativt starka offentliga finanser, framför allt i form av en låg statsskuld. Finans- och penningpolitiken har stimulerat ekonomin mer eller mindre oavbrutet i ett drygt årtionde. Konsekvensen är att stora skulder bland hushåll och företag, och andra ekonomiska obalanser, har byggts upp i ekonomin. Stora skulder och obalanser riskerar att dämpa ekonomins tillväxtförmåga. Med säkerhet spår detta på risken för nya kriser. Sverige har fortfarande utrymme att använda finanspolitiken för

att dämpa effekterna av höjd inflation. Samtidigt bör finanspolitiken i normalfallet inte vara expansiv i ett läge med hög inflation och ett positivt BNP-gap. Den finanspolitiska inriktningen framöver kommer att kräva en avvägning i detta hänseende.

Det s.k. massflyktsdirektivet har aktiverats av EU med anledning av Rysslands invasion av Ukraina, vilket innebär att flyktingar från Ukraina får ett tidsbegränsat arbets- och uppehållstillstånd i EU:s samtliga medlemsländer. Reglerna gäller inledningsvis under ett år men kan förlängas med ytterligare två år som mest. Direktivets aktivering påverkar de offentliga finanserna i flera avseenden. Först och främst ger direktivet rätt till boende och vård som inte kan anstå men även skolgång och vård till barn. Flyktingar från Ukraina har utöver detta även rätt till dagersättning när de befinner sig i Sverige. Direktivets aktivering påverkar därmed den offentliga konsumtionen på såväl statlig som regional och kommunal nivå.

I detta läge är det centralt att staten ett stort ansvar för de ökade kostnader som det tillfälligt höga mottagandet medför för landets kommuner.

3 Inriktning för den ekonomiska politiken

Budgetpolitiken och det finanspolitiska ramverket

Det finanspolitiska ramverkets syfte är att skapa stabila förutsättningar för att kunna bedriva en långsiktigt hållbar finanspolitik. Ramverket innehåller bl.a. de budgetpolitiska målen, som består av ett överskottsmål, ett skuldankare för den offentliga sektorn, ett utgiftstak för statens utgifter samt det kommunala balanskravet.

Överskottsmålet har tjänat Sverige väl som en hörnsten i det finanspolitiska ramverket. Det ger finanspolitiken förutsättningar att bedriva en aktiv stabiliseringspolitik för att dämpa effekten av kriser på tillväxt och sysselsättning. Överskottsmålet bidrar också till den trovärdighet som behövs för att finans- och penningpolitiken ska kunna verka tillsammans, liksom för stabilitet och motståndskraft i svensk ekonomi. De senaste åren har visat att det finanspolitiska ramverket är förenligt med en mycket aktiv finanspolitik i en lågkonjunktur. Det är genom att vara återhållsam i goda tider som det skapas utrymme att agera i dåliga.

En annan del av det finanspolitiska ramverket är utgiftstaket, som utgör en övre gräns för statsbudgetens utgiftsnivå. Genom utgiftstaket ges riksdag och regering goda möjligheter till kontroll och styrning av utgifterna. Enligt de riktlinjer som finns bör en buffert för oförutsedda händelser lämnas obudgerad under utgiftstaket för nästkommande budgetår. Hur stort budgetutrymme för reformer på utgiftssidan till slut blir beror bl.a. på hur stor del av budgeteringsmarginalen som under de kommande åren tas i anspråk av oförutsedda utgiftsökningar, t.ex. till följd av volymökningar i transfereringssystemen eller den makroekonomiska utvecklingen.

Skuldankaret är ett riktmärke för den offentliga sektorns bruttoskuld som ska uppgå till 35 procent. Det är avgörande att värna skuldankaret för att kunna eftersträva hållbara offentliga finanser, annars riskerar statsskulden att försvaga de offentliga finanserna genom ökade räntekostnader.

På sikt är det en central uppgift att återföra de offentliga finanserna till balans och stärka skyddsvallarna i ekonomin så att Sverige ska kunna möta nästa kris med utrymme att agera. Överskottsmålet gäller tills vidare men bör ses över varannan mandat-

period. Slutsatserna av översynen bör förankras brett bland riksdagspartierna för att värna ramverkets stabilitet och trovärdighet. Vid översynen ska skuldens utveckling i relation till skuldankaret beaktas.

Riktlinjer för budgetpolitiken

Sverige är i behov av att hitta tillbaka till en ansvarsfull ekonomisk politik som bygger upp en motståndskraft mot kriser samt reformer som leder till att fler kommer i arbete. Med fler sysselsatta ökar välbefindandet i samhället. Dessutom ökar skatteintäkterna som finansierar bl.a. rättsväsendet och välfärden. När fler kommer i arbete ökar resurserna så att vi kan säkerställa kortare köer i vården, mer kunskap i skolan, fler poliser i hela landet och ett Sverige som håller ihop.

En av finanspolitikens huvuduppgifter kommer under en period sannolikt att behöva vara att stötta de svenska hushållen för att mildra effekterna av kostnadsökningar till följd av både politiska beslut i Sverige och händelser i vår omvärld. För att inflationen ska kunna hållas i schack är det avgörande att penningpolitiken kan verka fullt ut. För att underlätta detta bör finanspolitiken inte vara expansiv under kommande år, och därmed inflationsdrivande. Den bör samtidigt dämpa effekterna på hushållen både av den höga inflationen och av åtgärderna för att motverka inflationen. Därför bör finanspolitiken de kommande åren rikta in sig på att bryta den politik som drivit fram stora kostnadsökningar och lagt nya ekonomiska bördor på hushållen. Bland annat har höga bränslepriser och nedläggningen av ett flertal kärnkraftsreaktorer lett till att kostnaderna för hushållen har pressats upp påtagligt. Givet läget bör det vara uteslutet att det samlade skattetrycket för de svenska hushållen nu tillåts öka. Åtgärder för att dämpa effekterna på hushållen ska inte heller försämra drivkrafterna till arbete. Därmed är stora bidragsökningar också uteslutna.

Under nästa mandatperiod kommer Sveriges trygghet och säkerhet att behöva ha en central ställning i budgetpolitiken. Behoven i rättsväsendet och försvaret samt finansiering av politiska reformer för att slå tillbaka hoten mot det svenska samhället behöver tillgodoses i större utsträckning än nu. Samtidigt kommer finanspolitiken att behöva inriktas mot att på ett betydande sätt stärka vården, skolan och andra delar av välfärden i Sverige. För att möjliggöra andra påkallade reformer kommer det därutöver att vara nödvändigt att vidta åtgärder för att stärka tillväxten i samhället, öka effektiviteten och minska slöseriet med offentliga medel.

Här och nu behöver den ekonomiska politiken stå redo att hantera eventuella effekter av den stegrande kostnadskris som förstärks av Rysslands invasion av Ukraina och skapa förutsättningar för att öka hushållens och företagens motståndskraft. Skattelättnader – såväl tillfälliga som permanenta – och ekonomiska stödåtgärder kan fortsatt behöva säkras för att hantera hushållens och företagens situation och för att kunna trygga jobben.

Sverige behöver en ny kurs i den ekonomiska politiken som baseras på reformer och prioriteringar som kan lösa Sveriges mest allvarliga problem. Prioriteringar som stärker hushållens ekonomi. Prioriteringar som ser till att alla i Sverige som vill och kan arbeta också ska ha ett arbete att gå till. Prioriteringar som rustar Sveriges motståndskraft – såväl ekonomiskt som militärt. Prioriteringar för brottsbekämpning och ett starkare rättsväsen. För ökad företagsamhet, fler investeringar, mer forskning och en högre tillväxttakt.

Sverige behöver en politik som fokuserar på att öka arbetsutbudet och säkra en effektiv användning av gemensamma skattemedel. Nivån på skatterna påverkar driv-

krafterna till arbete. Fler behöver komma i arbete och samtidigt uppleva att de får valuta för den skatt de betalar. Svenska hushåll behöver få större ekonomiska marginaler.

För att råda bot på de försämrade villkoren att investera i Sverige behöver de politiska prioriteringarna kommande år tydligt riktas mot att förbättra villkoren för företagande och skapa förutsättningar för ökad tillväxt. Regelbördan på företagande behöver minska och investeringarna behöver öka. Även det offentligas investeringar i infrastruktur, utbildning och forskning behöver öka. Politiken behöver säkra bättre villkor för industrin genom att upprusta elnätet och ge förutsättningar för investeringar i ny kärnkraft. Bostadsmarknadens funktionssätt behöver förbättras så att det blir enklare att flytta till jobb och rekrytera personal.

För att stärka Sveriges säkerhet behöver mer resurser tillföras under kommande år för att öka Sveriges motståndskraft och stärka vår försvarsförmåga. För att kunna hantera en alltmer osäker och instabil omvärld behöver vi betala för det försvar som detta kräver. Försvarsmyndigheterna behöver långsiktiga besked för kunna planera tillväxt av personal, materiel och övning för att bygga försvarsförmåga.

Målsättningen är att försvarsanslagen bör uppgå till 2 procent av BNP 2025. Anslagsökningen är avgörande främst för att kunna möta det försämrade säkerhetsläget, möjliggöra en starkt förmåga samt även för att kunna uppfylla kraven för ett möjligt medlemskap i Nato. Försvarsmakten behöver ökade resurser för mer personal, modernare utrustning och förutsättningar för en ökad övningsverksamhet. Därtill är det även angeläget att öka Försvarsmaktens tekniska förmåga som kommer att ha stor betydelse på det framtida slagfältet.

För att öka tryggheten och pressa tillbaka våld och kriminalitet är det av stor vikt att stärka rättsväsendet. Betydande skärpningar av strafflagstiftningen är helt nödvändigt för att hålla gängkriminella borta från gator och torg. Med ambitionen att betydligt fler brottslingar ska vistas längre tid i fängelse krävs också att hela rättskedjan prioriteras – för att kunna rusta Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, domstolarna och Kriminalvården. Särskilt viktigt är fortsatta satsningar som ger oss en realistisk möjlighet att öka antalet poliser betydligt.

Sverige behöver en ny integrationspolitik som ställer krav och har höga förväntningar, och en restriktiv och långsiktigt hållbar invandringspolitik. För att säkerställa detta måste Sveriges asyltagstiftning anpassas efter den rättsliga miniminivån enligt EU-rätten. Det ska samtidigt inte gå att leva i Sverige utan tillstånd. Fler utvisningar och avvisningar ska verkställas och arbetet mot illegal invandring och personer som befinner sig i Sverige illegalt ska prioriteras. Sverige behöver samtidigt begränsa arbetskraftsinvandringen med regelskärpningar, exempelvis genom höjt lönekrav.

Starkt ekonomi för Sveriges hushåll

Till följd av ett högre inflationstryck och Rysslands invasion av Ukraina finns en stor risk för att prisuppgångarna minskar hushållens köpkraft i Sverige. Riksbanken har, liksom andra centralbanker, börjat höja räntan för att hantera inflationstrycket och aviserat ytterligare höjningar framöver. Bankerna har redan börjat höja sina listräntor för bolån i och med de högre marknadsräntorna.

Svenska hushåll har under senare tid pressats av historiskt höga elpriser. Omfattande problem i energiförsörjningen, som bl.a. är en följd av regeringens kärnkraftsavveckling, har medfört stigande elpriser som slår hårt mot tillväxten och hushållens ekonomi. Före kärnkraftsnedläggningen var det små skillnader i elpriserna mellan norra och södra

Sverige. Efter nedläggningen av Ringhals 1 och 2 är priserna i södra Sverige ofta många gånger högre än i norra Sverige.

Sedan 2014 har ett antal olika skatter höjts som medfört minskade ekonomiska marginaler för svenska hushåll. Även om vissa skattelättnader har genomförts har olika skatter på jobb och företag höjts sedan 2014, liksom på sparande, el, bilar och drivmedel. Till detta har en mängd nya skatter införts som flygskatten, elektronikskatten och plastpåseskatten – alla skatter som läggs på hushållen.

Drivmedelspriserna har nått nivåer som medför att vissa tvingas säga upp sig från jobbet när pendlingen blir för dyr, och medför konkurser och uppsägningar inom exempelvis jordbruket och åkerinäringen där drivmedel är en särskilt stor kostnad.

Det här bidrar till att driva upp inflationen som gör att den ekonomiska situationen för hushållen blir alltmer pressad, och medför negativ reallöneutveckling för hushållen i år. Till detta kan eventuellt stigande räntekostnader medföra minskad konsumtion, vilket riskerar att leda till ökad arbetslöshet och svårigheter för många hushåll att klara sina krediter.

En betydande minskning eller avveckling av produktion i svenskt jordbruk skulle slå hårt mot hushållens ekonomi och äventyra vår inhemska livsmedelsproduktion på både kort och lång sikt. Livsmedelsförsörjningen i Sverige är inte hotad i dagsläget, men om säkerhetskrisen i vårt närområde förvärras är det viktigt att vi är förberedda. Mot bakgrund av den rådande situationen krävs mer kraftfulla åtgärder för att säkra svensk livsmedelsförsörjning, dämpa kostnadskrisen samt mildra effekterna av prishöjningar för svenska hushåll.

Regeringens ekonomisk-politiska ambitioner bygger trots kostnadskrisen på ökade skattebördor på svenska hushåll. Socialdemokraterna med samarbetspartier hotar dessutom med ytterligare pålagor på hushållen i olika former – bl.a. genom fastighetsskatt, högre skatt på sparande, högre bilskatter och minskat rutavdrag. Det är en väg som nu vore mycket riskfylld för Sverige, med sammanlagda ekonomiska konsekvenser som är svåra att överblicka.

Sammantaget är det uppenbart att den växande ekonomiska bördan på svenska hushåll till stor del är en konsekvens av en undermålig, men högst medveten, politik. Det här fordrar att politiken kommande år riktas mot att avveckla den politik som har skapat en alltmer trängd ekonomisk situation för hushållen, och att i takt med att ekonomin tillåter i stället eftersträva att stärka människors privatekonomi.

En starkare ekonomi och fler i arbete skapar förutsättningar för högre pensioner. Inget är viktigare för en högre pension än att sysselsättningen, tillväxten och reallönerna ökar.

Pensionerna ska stärkas. Det finns ett stort värde i att ge alla landets pensionärer större ekonomiska marginaler. De kraftiga kostnadsökningarna drabbar alla pensionärer och därför behöver mer göras för att förbättra pensionärernas ekonomi.

Det är samtidigt en rättvisefråga att inom pensionssystemet upprätthålla ett respektavstånd mellan de som har arbetat ett helt yrkesliv och de som inte har gjort det. Det ska löna sig att ha arbetat.

Under nästa mandatperiod behöver reformer av pensionssystemet göras och skatten för pensionärer sänkas ytterligare. Den som under ett helt arbetsliv varit med och byggt Sverige måste känna att det premieras – att pensionen räcker till. Det är både rätt och rättvist att Sveriges pensionärer får mer pengar kvar i plånboken.

Svenska bensin- och dieselpriiser är på historiskt mycket höga nivåer, vilket ökar pressen på hushållens ekonomi – liksom för de branscher där drivmedel är en stor

kostnad. Det beror delvis på Rysslands invasion och risken för sanktioner mot den ryska oljan, men inte enbart. Redan innan kriget bröt ut var det svenska dieselpriiset, på grund av politiska beslut, det högsta i världen.

Det beror till stor del på att reduktionsplikten, inblandning av biodrivmedel, lett till högre bränslepriser. Sverige har betydligt högre krav på inblandning än övriga EU-länder. Detta gäller i synnerhet diesel, där inblandningen är som störst. Reduktionsplikten behöver ses över i syfte att reducera de kostnader dagens inblandningskrav medför för den som är beroende av bilen.

Om Sverige ska hålla ihop måste människor ha råd att transportera sig till jobb, familj, vänner och fritidsaktiviteter. Det är inte rimligt att den som bor på landsbygden och är beroende av bilen ska dra ett mycket tyngre lass för klimatomställningen än den som bor i storstaden. Mot bakgrund av de höga bränslepriserna är det motiverat att underlätta arbetsliv och vardag för dem som är beroende av bilen.

Under våren 2022 har Moderaterna tagit viktiga initiativ i riksdagen för att sänka bränslepriserna, något som nu blir verklighet. Fler insatser behöver prioriteras framöver för att reducera kostnaderna för att transportera sig med bil. Vidare behöver laddinfrastrukturen fortsatt byggas ut för att underlätta elektrifieringen av fordonsflottan.

Att pressa tillbaka arbetslösheten är avgörande för Sveriges framtid av många skäl. Betydelsen av egen försörjning går inte att överskatta, vare sig för den enskilde eller för samhället. Med en åldrande befolkning behövs varenda arbetad timme för att klara välfärdens finansiering. Den höga arbetslösheten kan också resultera i ohälsa, och leder i längden till sämre pensioner och försvårar inkludering och integration. Det innebär också att människor inte inkluderas i en arbetsgemenskap, och inte heller får chansen att visa vad de går för och bidra till det gemensamma. Arbetslöshet och utanförskap kan också innebära hopplöshet och frustration, som kan utgöra grogrund för de kriminella gängens rekrytering.

För låginkomsttagare lönar det sig sämre att gå från bidrag till arbete i Sverige än i nästan något jämförbart land. Detta är en viktig orsak till den misslyckade integrationen och till att långtidsarbetslösheten fortsätter att vara hög. Lägre skatt på framför allt låga och medelstora inkomster är därför en central del för att fler ska få egen lön och en arbetsgemenskap.

En politik för ökad tillväxt

Ska vi långsiktigt ha råd med välfärd och pensioner behövs reformer som säkerställer välståndstillväxt genom högre produktivitet. Utan en växande ekonomi saknas långsiktig finansiering för såväl fler poliser som fler anställda i vården och omsorgen. Samhällsgemenskapen tar skada när människor upplever att välståndet hotas av att fler ska dela på resurser som inte blir större. Endast en växande ekonomi kan bära framtidens välfärd och stärka sammanhållningen. Att den historiskt låga tillväxten per capita har bestått under flera år är ett tecken på att tillväxtpolitiken inte är tillräckligt bra.

Med de rådande grundläggande problemen i elförsörjningen hotas tillväxt och svenska jobb. Kommuner runt om i Sverige tvingas i dag säga nej till företag som vill starta eller bygga ut sin verksamhet på grund av brist på just el. Sveriges elförsörjningsproblem, som är en konsekvens av en ansvarslös energipolitik, är ett hot mot tillväxt, omställning och landets motståndskraft. Därför bör politiken för kommande år ha som tydligt mål att rusta för en utökad och mer robust elproduktion som framför allt bygger på att bana väg för utbyggd kärnkraft och upprättandet av teknikneutrala spelregler för

fossilfri elproduktion. Utöver brister i elförsörjningen är miljötestillsåndsprövningen ofta ett av de största hindren för företag som vill ställa om. Miljötestillsåndsprövningarna måste gå betydligt snabbare och bli mer förutsågbara för att inte hämma omställning och tillväxt.

Höga skatter, krångliga testillsåndsprocesser och byråkrati sätter käppar i hjulet för innovation och tillväxt i Sverige. En arbetar- och kunskapsnation som ska vara konkurrenskraftig i en globaliserad värld och världsledande inom innovation och forskning behöver ha ett skattesystem som stöttar entreprenörskap, investeringar, utbildning och ansträngning. Bolags-, kunskaps- och kapitalsskatter ska vara konkurrenskraftiga och uppmuntra till investeringar i Sverige. Det är centralt att utbildning, att ta ansvar på jobbet och entreprenörskap lönar sig. Utbildningspremien bör på sikt öka.

Politiken bör kommande år säkra ett åtgärds paket för förbättrade villkor för företag. Nya mål för att förenkla reglerna för företagen måste tas fram och styra mot minskad administrativ börda och minskade kostnader för landets företag. Bland annat behöver de grundläggande problemen med långa handläggningstider vid landets myndigheter åtgärdas. Ett av de tydligaste hindren för företag är de olika typer av miljötestillsånds som i dag kan ta både sex, åtta och tio år. En ny strategi för att korta handläggningstiderna på svenska myndigheter bör tas fram. Vår målsättning är att företagets kostnader för administration ska minska med 30 procent åren framöver.

4 Fler ska försörja sig själva

Återupprätta arbetslinjen

Sverige behöver en politik för full sysselsättning. En viktig anledning till den höga arbetslösheten i Sverige är att det inte lönar sig tillräckligt att gå från bidrag till arbete. Bidragsberoendet behöver brytas. Principen om att alla som kan och vill arbeta i Sverige också ska ha ett jobb att gå till ska vara ett rättesnöre för politiken under kommande mandatperiod.

Ska vi möjliggöra växande företag, högre tillväxt och hög kvalitet i välfärden behöver vi fler arbetade timmar. Sverige har stora problem med självförsörjningen – varannan invandrad i arbetsför ålder kan i dag inte försörja sig själv. Det får stora och skadliga konsekvenser. Framför allt för den enskilde som inte får komma till sin rätt. Men också för samhället som helhet när färre betalar skatt och mer skattepengar går till bidrag. Att stora grupper inte arbetar är ett hot mot den svenska välfärdsmodellen som bygger på att så många som möjligt arbetar. Integrationspolitiken bör genomsyras av tydliga krav och förväntningar på att människor ska bli självförsörjande.

I en tid när andelen personer i arbetsför ålder minskar som andel av hela befolkningen är det särskilt angeläget med reformer för att fler ska arbeta och försörja sig själva i stället för att leva på bidrag. Den som vill få ordning på Sverige måste bryta med den kravlösa bidragspolitik som möjliggjort dagens situation.

Ett utbredd utanförskap är också en grogrund för kriminella gäng. Barn som växer upp utan att se sina föräldrar gå till jobbet på morgonen har stor risk för att själva fastna i bidragsberoende och utanförskap – och högre risk för psykisk ohälsa, missbruk och kriminalitet.

Den socialdemokratiska regeringens jobbmisslyckande har gjort att Sverige har rekordhög långtidsarbetslöshet och nu tillhör de EU-länder som har högst arbetslöshet. I

stället för lägst arbetslöshet i EU, som var regeringens löfte, har Sveriges arbetsmarknad utvecklats sämre än i jämförbara länder, både före och under coronakrisen. Sedan regeringen tillträdde har inget annat land i EU haft en sämre arbetslöshetsutveckling och Sverige har nu EU:s fjärde högsta arbetslöshet.

Omkring 170 000 personer har nu varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen som arbetslösa i mer än ett år. Och trots den höga efterfrågan på arbetskraft ökar antalet personer med ännu längre arbetslöshetstider – 100 000 personer har varit arbetslösa över två år; det är 30 000 fler än hösten 2014.

Det finns en överhängande risk att långtidsarbetslösheten biter sig fast på höga nivåer under lång tid. Risken förstärks med tanke på att regeringen misslyckades med att minska långtidsarbetslösheten under den långa högkonjunktur som föregick coronakrisen. Sättet på vilket utanförskapet har fördjupats under de senaste åren är ett av regeringens största misslyckanden.

Ett av de största problemen med den politik som förts är kravlösheten och de låga förväntningarna. I dag finns inga språkrav för den som invandrat till Sverige – ej heller några krav på aktivitet för den som är långtidsarbetslös och lever på bidrag. Och bidragen kan bli så höga när de staplas på varandra att det för många inte lönar sig alls att ta ett jobb. Enligt våra bedömningar finns det 50 000 hushåll som löper risk att hamna i de ekonomiska situationer som vårt bidragstak är utformat för att hantera. Situationen förbättras inte av att regeringens höjning av a-kassan gjort att även nyligt arbetslösa tackar nej till jobb.

Hade Sveriges arbetslöshet under Socialdemokraternas regering utvecklats som genomsnittet i EU, i stället för sämst, hade välfärden haft över 40 miljarder kronor mer, varje år. Det motsvarar 80 000 undersköterskor. Den höga arbetslösheten leder i längden också till lägre pensioner. Det i sin tur medför den hopplöshet och frustration som bl.a. lägger grund för de kriminella gängens rekrytering.

Mer lönsamt att arbeta

Den kanske viktigaste anledningen till den höga arbetslösheten i Sverige är just att det inte lönar sig tillräckligt att gå från bidrag till arbete. Det gäller särskilt för låga inkomster, där utbytet av arbete i Sverige är lägre än i nästan något annat land. Om utbytet av att arbeta ökar kommer arbetslösheten att bli lägre och arbetslöshetstiderna kortare. Det finns det ett robust stöd för inom den nationalekonomiska forskningen och det är den insikten som ligger bakom exempelvis jobbskatteavdraget, som i någon form finns i de flesta länder. Att det lönar sig för dåligt att gå från bidrag till arbete gäller framför allt för försörjningsstöd och etableringsersättning, men också för dem som har a-kassa eller aktivitetsstöd.

Moderaterna vill sänka skatten för dem som arbetar – med fokus på låga och medelstora inkomster. Vi gör det för att det är rätt; det ökar sysselsättningen, och vi gör det för att det är rättvist att ansträngning lönar sig. Förstärkningen av jobbskatteavdraget innebär att utbytet av att gå från bidrag till arbete ökar, också på sikt. Tillsammans med en bidragsreform med bl.a. ett bidragstak är sänkta skatter på låga och medelstora inkomster en central reform för att knäcka arbetslösheten. Det gäller inte minst för utsatta grupper på arbetsmarknaden med mycket hög arbetslöshet, såsom kvinnor födda i Afrika eller Asien.

För att undvika att arbetslösheten biter sig fast och i stället öka självförsörjningen behöver även en tillfällig jobbprenie införas under nästa mandatperiod för de som varit

arbetslösa längre än ett år. Jobbpremien har testats med stor framgång i Danmark, senast 2017–2019 då över 55 000 långtidsarbetslösa fick en jobbpremie när de gick från bidrag till arbete, detta trots att arbetslösheten är betydligt lägre i Danmark än i Sverige.

Det behöver även bli billigare att anställa. Anställningsstöd är viktiga för att sänka anställningskostnaderna för grupper som har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Nystartsjobben, sänkta anställningskostnader för arbetsgivare som anställer långtidsarbetslösa, leder till kortare arbetslöshetstider. Längre nystartsjobb och en större kostnadsänkning leder till mer positiva sysselsättningseffekter.

Efter att regeringen genomfört flera försämringar av nystartsjobben 2017 för att gynna de egna extratjänsterna började antalet nystartsjobb minska. Trots att långtidsarbetslösheten är högre än någonsin har bara hälften så många ett nystartsjobb nu som före försämringarna. För att motverka att långtidsarbetslösheten biter sig fast förstärktes nystartsjobben den 1 april 2022 till följd av M-SD-KD-budgeten. Samtidigt fasas extratjänsterna ut eftersom de visat sig både vara dyra och sällan leda till riktiga jobb. Om inte förändringarna får avsedd effekt kan mer behöva göras för att sänka anställningskostnaderna under nästa mandatperiod.

Bidrag och ersättningssystem

I dag kan bidrag staplas på varandra så att det sammantaget inte lönar sig tillräckligt att börja jobba i stället för att leva på bidrag. Detta är en viktig förklaring till det utanförskap som vi i dag ser. För att arbetsinkomst ska bli mer lönsamt i förhållande till bidrag och för att fler personer ska jobba, behöver – förutom sänkt skatt på arbete – ett bidragstak införas för personer som lever på försörjningsstöd.

Socialtjänstlagen bör också tydligt slå fast att den som är arbetsför är skyldig att stå till arbetsmarknadens förfogande i hela landet. Om den enskilde utan godtagbart skäl inte deltar i de aktiviteter som krävs ska försörjningsstödet kunna sättas ned. Detsamma gäller om den enskilde inte samarbetar kring kontrollerna av hur försörjningsstödet används. Kommunernas möjlighet att ge ett mer generöst försörjningsstöd än vad som är normen bör begränsas på grund av att det gör arbete mindre lönsamt.

I Sverige finns ett stort antal bosättningsbaserade välfärdsförmåner. Det betyder i praktiken att den som bor här har tillgång till alla förmåner från dag ett. Det är inte rimligt. Den som är ny i vårt land borde i stället kvalificera sig in till den svenska välfärden genom arbete eller genom permanent uppehåll och medborgarskap. Att ha ett arbete ska alltid berättiga till fler förmåner än att inte ha ett arbete. Det bör även ske en kvalificering in till försörjningsstödet där inriktningen är att den som är nyanländ ska ha en låg, enhetlig statlig ersättning under de första fem åren och inte ha rätt till kompletterande försörjningsstöd.

A-kassan ska vara skälig för att klara kortare perioder av arbetslöshet. Men Sverige bör inte ha en a-kassa som leder till högre arbetslöshet över tid. Som en följd av pandemins effekter på arbetsmarknaden har regeringen tillfälligt, fram t.o.m. 2022, höjt nivån i a-kassan och lättat på kvalificeringsvillkoren. Efter att restriktionerna avskaffats har läget på arbetsmarknaden förändrats till en hög efterfrågan på arbetskraft med rekryteringsproblem för många arbetsgivare. Inflödet till arbetslöshet är lägre än före pandemin. Att Socialdemokraterna i det läget vill höja a-kassan ytterligare och finansiera de högre bidragen med höjda skatter kommer att förvärra problemen på arbetsmarknaden. För Moderaterna är det viktigare med reformer för fler jobb och som motverkar att arbetslösheten biter sig fast på höga nivåer än att a-kassan är kvar på höga nivåer. Den som

under kort tid blir arbetslös ska ha en god trygghet. Men det behöver sedan följas av en tydlig avtrappning och tidsgränser för att människor inte ska fastna i bidragsberoende. Även inom sjukförsäkringen bör det införas en bortre tidsgräns för att inte onödigt många ska fastna i fleråriga sjukskrivningar.

Genomför en bidragsreform

Alltför många kan eller väljer att inte försörja sig själva fullt ut trots att Sverige, före coronapandemin, precis genomgått en stark högkonjunktur. Detta ställer krav på strukturella reformer på den svenska arbetsmarknaden och inte minst i de svenska bidragssystemen. I dag kan den sammantagna nivån av olika bidrag och ersättningar innebära att det inte lönar sig tillräckligt att börja jobba i stället för att leva på bidrag. Samtidigt har exempelvis försörjningsstödet höga marginaleffekter och de krav som ställs på den som står utan arbete ser olika ut i olika delar av landet.

För att bryta det utanförskap som nu förstärks och som gör att alltför många inte kan försörja sig behöver en stor bidragsreform genomföras som bygger på följande delar:

- Skärpning av socialtjänstlagen och annan relevant lagstiftning så att samtliga kommuner i Sverige ställer likvärdiga och tydliga aktivitetskrav på de som har försörjningsstöd på grund av arbetslöshet. Den som har försörjningsstöd ska även kunna delta i samhällsnyttiga insatser och formerna för detta bör utredas.
- Begränsning av möjligheten att lokalt skjuta till försörjningsstöd utöver det som anges i riksnormen, för att stärka drivkraften till egen försörjning.
- Möjligheten att avskaffa rätten till kompletterande försörjningsstöd för den som även har etableringsersättning, för att stärka drivkraften till egen försörjning. Även annan kvalificering in till de svenska transfereringssystemen för den som är nyanländ i Sverige kan övervägas.
- Tydligt förbättrat ekonomiskt utfall för den som går från försörjningsstöd till arbete, antingen i form av en utbetalning eller en skattelättnad, genom att marginaleffekterna vid övergång i arbete minskas påtagligt.
- Åtgärder för att komma till rätta med problemet med att den sammantagna nivån av staplade bidrag och ersättningar kan göra det olönsamt att gå från bidrag till arbete.
- Ansvarsfördelning mellan stat och kommun för långtidsarbetslösa.

Rusta med kunskaper

En viktig del i Sveriges hantering av finanskrisens effekter på arbetsmarknaden var stora satsningar på praktikplatser för arbetslösa. En praktikplats kan vara en bra väg in på arbetsmarknaden för personer som varit arbetslösa en längre tid. Det kan också vara ett sätt att överbrygga arbetsgivarens osäkerhet kring en persons kompetenser. Två av tre långtidsarbetslösa som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen saknar helt aktivitet. Ett större utbud av praktikplatser skulle bidra till att bryta passiviteten. Särskilt bör praktikplatser för unga och för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden prioriteras, där äldre är överrepresenterade. Om den ekonomiska utvecklingen mattas ökar behovet ytterligare av insatser som t.ex. praktik för att så många som möjligt ska behålla kontakten med arbetsmarknaden.

Nära samtliga Sveriges kommuner uppger att de utför uppgifter som ligger inom Arbetsförmedlingens uppdrag – och de har uttryckligen tappat tilliten till att Arbetsför-

medlingen och regeringen kommer att säkra en fungerande arbetsmarknadspolitisk verksamhet. Det är ett stort misslyckande för regeringens styrning av Arbetsförmedlingen – och en konsekvens av att regeringen påbörjat förändringar av myndigheten utan samlade bedömningar av hur verksamheten bäst ska utformas för att bekämpa den växande långtidsarbetslösheten. Verksamheten behöver effektiviseras och präglas av att ge arbetslösa aktivt stöd i stället för en tillvaro i passivt bidragsberoende.

Många personer som varit arbetslösa under lång tid behöver möjligheter till utbildning för att kunna få ett arbete. Ett brett utbud av utbildningar i sådan kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden är därför centralt. Det är också viktigt att fler långtidsarbetslösa söker och går de utbildningar som finns. Arbetsförmedlingen och andra matchningsaktörer har en viktig uppgift att matcha arbetssökande till rätt utbildningar. Att bara 10 procent av de som omfattas av utbildningsplikten för nyanlända faktiskt går en reguljär utbildning är ett misslyckande – plikten behöver skärpas.

5 Stärk Sveriges motståndskraft

Ett starkare försvar

Rysslands invasion av Ukraina har skapat den allvarligaste säkerhetspolitiska krisen i Europa sedan andra världskrigets slut. Rysslands president Vladimir Putin bär ansvaret för tusentals döda och miljoner människor på flykt.

Sveriges motståndskraft behöver öka. Försvaret måste stärkas för att vi bättre ska kunna försvara vårt land, hävda vår territoriella integritet och värna svenska intressen. Detta kräver kraftfulla satsningar på såväl det militära som det civila försvaret och att dessa satsningar går i takt för att skapa ett fungerande totalförsvar som stärker Sveriges säkerhet på bred front.

Målet är att det svenska försvaret ska vara krigsavhållande och avskräcka en eventuell motståndare från att angripa Sverige. Samtidigt ska försvaret ständigt kunna hävda Sveriges suveränitet och territoriella integritet och samtidigt bidra till säkerhet och stabilitet i närområdet i linje med den solidariska säkerhetspolitiken. Det svenska försvaret ska vara interoperabelt med Nato- och EU-länders försvarsmakter för att kunna ge och ta emot militärt och civilt stöd i händelse av kris och krig.

Vår målsättning är att försvarsanslagen bör uppgå till 2 procent av BNP till 2025. Detta är en betydligt högre ambition än vad regeringen har. Denna upptrappning av anslaget kommer att möjliggöra ett snabbare genomförande av åtgärderna i försvarsbeslutet men även att nya förmågor tillförs.

Förutsättningarna för att den snabbare upprustningen av försvaret ska kunna ske är att den sker på ett sådant sätt att det inte äventyrar dagens försvarsförmåga under tillväxtfasen, och att förstärkningen sker på ett kostnadseffektivt sätt.

Tröskeln för rysk våldsanvändning i vårt närområde är låg i ett läge då landet är pressat. Sammantaget inskräper den samlade säkerhetspolitiska bilden vikten av en snabb svensk upprustning.

Skulle Sverige gå med i Nato så inskräps detta behov ytterligare. Vid det kommande Natotoppmötet senare i år väntas alliansen inskräpa att målsättningen om 2 procent av BNP i försvarsanslag är att se som ett golv för alliansens medlemmar och inte ett tak eller en statistisk målsättning.

En målsättning om att öka försvarsanslagen kraftigt till 2025 ställer stora krav på hur försvarspolitiken och styrningen av försvaret utformas under kommande år. Försvarsmakten har exempelvis pekat ut möjligheten att snabbt köpa in materiel till försvaret som en klart begränsande faktor som behöver lösas för att kunna genomföra en snabb upprustning. Försvarets Materielverk har exempelvis – för Försvarsberedningen – pekat ut att det är möjligt att – genom forcerad anskaffning – köpa in materiel snabbare än vad som tidigare presenterats och därmed undvika att inköpen blir en lika tydligt begränsande faktor.

En väsentlighet för att kunna växa snabbt är att upprustningen inleds snarast möjligt. Det är därför angeläget att Försvarsmaktens bemyndiganderam höjs avsevärt i närtid så att Sverige redan under våren 2022 kraftfullt kan utöka anskaffningen av nödvändig materiel. Detta skulle medföra att försvaret snabbt kan öka inköpsvolymerna och minskar risken för att Sverige kan halka efter i kön vad gäller leveransen från försvarsindustrin. Att kunna skala upp inköpen och anskaffningen redan under våren 2022 skulle spara avsevärd tid jämfört med att helt och fullt vänta på att försvarsbeslutet uppdateras innan ny anskaffning görs. I första hand bör man exempelvis fokusera på att köpa in materiel som är kopplad till det redan befintliga försvarsbeslutet.

En annan faktor som Försvarsmakten har pekat ut som en begränsande faktor är tillståndsprocesserna för exempelvis miljötillstånd kopplade till Försvarsmaktens verksamhet. I sitt senaste budgetunderlag hemställde myndigheten om att ett antal regeländringar bör göras för att åstadkomma detta. Dessa bör genomföras snarast möjligt. Ytterligare regelförenklingar bör dessutom göras utöver detta och därför förbereds initiativ i relevanta riksdagsutskott för att möjliggöra ytterligare regelförenklingar som underlättar Försvarsmaktens fortsatta tillväxt. Anslagsökningen är avgörande främst för att kunna möta det försämrade säkerhetsläget, möjliggöra en stärkt förmåga samt även för att kunna uppfylla kraven för ett möjligt medlemskap i Nato. Försvarsmakten behöver ökade resurser för mer personal och mer materiel och förutsättningar för en ökad övningsverksamhet. Därtill är det även angeläget att öka satsningarna på nya teknologier som kommer att ha stor påverkan på det framtida slagfältet.

Hotbilden mot Sverige har flera dimensioner och inkluderar såväl traditionella militära hot som hybridhot, vilka inkluderar bl.a. cyberattacker, desinformation och ekonomisk påverkan. Sveriges totala försvarsförmåga bör stärkas. Allt detta kräver sammantaget att Sveriges försvar och krisberedskap stärks.

Inriktningen för upprustningen av försvaret

Det innevarande försvarsbeslutet innebär en helt nödvändig tillväxt av försvaret och innehåller satsningar som kommer att stärka alla försvarsgrenar. Antalet anställda och värnpliktiga i krigsorganisationen ska öka och ny materiel tillföras. Särskilt fokus i beslutet ligger på åtgärder när det gäller armén, vilken har varit eftersatt i tidigare beslut.

Den utökade ekonomiska ramen till 2025 kommer att möjliggöra att en rad åtgärder som ingår i försvarsbeslutet tidigareläggs. Dessutom kommer det även att finnas möjlighet att säkra finansiering för de 17 ofinansierade åtgärderna i senaste försvarspropositionen som ska genomföras vid en utökad ekonomisk ram. Vissa av dessa punkter är delvis omhändertagna tack vare de extra resurser till försvaret som förhandlades fram inom ramen för Försvarsberedningen under våren 2022.

Det finns samtidigt ett behov av att stärka samtliga tre försvarsgrenar. Armén, flygvapnet och marinen har samtliga både betydande omsättningsbehov av materiel samt behov av förstärkningar av sina förmågor. Även Sveriges försvarsunderrättelseförmåga behöver stärkas.

Hela försvarssektorn måste kunna hantera en snabb tillväxt. Det handlar t.ex. om att processerna för att få miljötillstånd för övnings- och skjutfält måste skyndas på, att materielanskaffningen måste fungera för att kunna omhänderta stora beställningar när det gäller både större plattformar och mängdmateriel samt att det finns ändamålsenlig infrastruktur och tillräckligt många utbildade officerare. Samtidigt behöver försvarsförmågan upprätthållas under tiden försvaret byggs ut.

Det är centralt att de initiala lärdomarna från kriget i Ukraina tas till vara och överläts till svenska förhållanden. Det kommer att ta tid att förstå vidden av hur kriget i Ukraina kommer att påverka såväl säkerhets- som försvarspolitiken, men redan nu går det dock att skönja vissa erfarenheter som är relevanta i en svensk kontext. Det rör sig om både taktik och utrustning, liksom användandet av ny teknologi.

Luftherravälde är en faktor som är helt central i den pågående konflikten. Den ryska oförmågan att etablera luftherravälde har varit en förklaring till det ryska misslyckandet i ett större perspektiv. Detta är en relevant lärdom även för Sverige, särskilt med tanke på operationsdjupet i Östersjöregionen, och vårt luftförsvar bör utvecklas ytterligare.

I försvarsbeslutet ingår även att Sverige ska påbörja anskaffning av långräckviddig bekämpningsförmåga under perioden 2026 till 2030. Detta bör tidigareläggas.

Striderna i Ukraina har också visat att små rörliga förband utrustade med moderna pansarvärnsvapen har kunnat tillfoga de ryska förbanden stor skada och har kunnat störa ut stora delar av den ryska logistiken och försörjningen. Ukraina har även haft stor nytta av drönare. Här finns lärdomar att dra.

Vidare behöver det svenska försvaret i ökad utsträckning ta höjd för de möjligheter och risker som den allt snabbare teknikutvecklingen innebär.

Försvarssektorn behöver även arbeta systematiskt för att integrera ny teknologi som löpande utvecklas inom den civila sektorn. Försvarsmakten behöver därför mer resurser för forskning och teknikutveckling för att kunna svara upp mot de behov som finns.

Sverige är i dag ett av världens mest digitaliserade länder, men vi har ändå påtagliga brister i vår cybersäkerhet. Det svenska cyberförsvaret har utvecklats i flera avseenden på senare år – som exempel kan nämnas etablerandet av en cybersoldatutbildning och it-försvarsförband samt ett centrum för cyberförsvar och informationssäkerhet. Det är viktigt att politiken säkrar att utvecklingen mot ett starkare cyberförsvar fortsätter.

Det finns ett antal ytterligare områden som behöver stärkas i Sverige när det kommer till cybersäkerhet. Det handlar bl.a. om kompetensförsörjning, investering i kommunikationer med ett högre säkerhetsskydd samt bättre ledning och samverkan.

Vidare är det angeläget att Sveriges samlade krisledning stärks. De senaste årens kriser visar på betydande svagheter i den svenska krisledningen när det gäller större kriser som berör flera sektorer och geografiska områden. Det behövs ett nationellt säkerhetsråd på Statsrådsberedningen lett av en säkerhetsrådgivare med ett permanent kansli. Säkerhetsrådet ska göra strategiska överväganden och, i händelse av kris, utgöra en central ledningsförmåga.

Som medlem i Nato skulle vi dela solidariska försvarsgarantier med 30 andra länder och kunna ha en gemensam försvarsplanering som möjliggör ett snabbt agerande vid en konflikt. Det är viktigt att försvarssektorn bereds inför att Sverige eventuellt kan bli en del av Nato.

Stärkt civil beredskap och inhemsk livsmedelsförsörjning

Det pågående invasionskriget har stora effekter på de samlade livsmedelspriserna. Både Ryssland och Ukraina står för en stor del av den globala produktionen av insatsvaror till konstgödsel och djurfoder. Invasionskrigets effekter syns även på terminspriserna för vete som är uppe på historiskt höga nivåer.

Dessutom spelar säsongsarbetare från regionen vanligtvis en viktig roll i att förse bl.a. svenska gårdar med arbetskraft. Därtill drabbar de rekordhöga drivmedels- och elpriserna just nu svenska jordbrukare på ett allvarligt sätt.

Rysslands invasion av Ukraina har lett till utbudsstörningar som kraftigt drivit upp kostnaderna i svensk livsmedelsproduktion. Redan före krigsutbrottet var svenska livsmedelsproducenter hårt pressade av kostnadsökningar. Svensk ekonomi måste stå stark för att hantera krigets indirekta effekter på ekonomin. De ekonomiska sanktionerna måste få verka fullt ut – vilket skapar ett behov av att stötta svensk ekonomi och svenska hushåll.

Politiken ska arbeta för ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet med ambitionen att svenska jordbrukare ska ha likvärdiga konkurrensförhållanden jämfört med jordbrukare i övriga EU. Livsmedelsförsörjningen i Sverige är inte hotad i dagsläget, men om säkerhetskrisen i vårt närområde förvärras är det viktigt att vi är förberedda. Sveriges självförsörjning av livsmedel är i dag omkring 50 procent.

Det är angeläget för Sveriges motståndskraft och livsmedelsförsörjning att vi underlättar och stärker konkurrenskraften för svenska lantbrukare genom att minska regelbördan och sänka kostnaderna. Vi vill se förstärkningar av livsmedelsstrategin och mer medel till länsstyrelserna för att korta handläggningstiderna för miljötillståndsansökningarna. Vidare är det även centralt att resurser avsätts för att staten tar ansvaret för att bekosta skyddsjakten på skadegörande djur.

På sikt måste Sverige bygga upp en hållbar livsmedelsberedskap för att kunna förse civilbefolkningen och militär personal med livsmedel.

Följande åtgärder bör prioriteras för att stärka Sveriges livsmedelsberedskap på sikt:

1. Ett konkurrenskraftigt svenskt jordbruk med en högre inhemsk produktion minskar vår sårbarhet ur ett totalförsvarsperspektiv. Animalieproduktionen och växtodlingen bör ökas. Det kan enbart göras genom en starkare konkurrenskraft för svenska lantbrukare. Regelförenklingar, stärkt ägande- och brukanderätt och upphandlingar som inte missgynnar svenska producenter är prioriterade åtgärder.
2. Vissa strategiska varor bör finnas i omsättningslager, särskilt sådana varor som inte kan säkras genom leveranser från utländska leverantörer eller som inte kan produceras inom landet. Lagringen bör omfatta både färdiga produkter och insatsvaror som foder och gödningsmedel.
3. Det behövs målsättningar och en planering för hur animalieproduktionen och växtodlingen ska kunna bedrivas vid höjd beredskap. Därför behövs det ett tydligare och samlat samordningsansvar när det gäller försörjningstrygghetsfrågorna, avseende exempelvis livsmedel och drivmedel.

De svagheter i Sveriges beredskap som uppenbarats under coronakrisen måste rättas till. Strukturen för det civila försvaret har ännu inte kommit på plats och en rad andra viktiga frågor som hur samarbetet med näringslivet ska se ut, upprättandet av beredskapslager och en hållbar finansieringsmodell har inte lösts ut.

Sverige är beroende av el och vid ett avbrott i elförsörjningen behöver det finnas reservkraft och tillgång till drivmedel. Det är avgörande att Sveriges beredskap för-

bättras på det området. För att det offentliga ska kunna säkerställa tillgången till dricksvatten vid höjd beredskap och krig måste även planering och logistik kring dricksvattenförsörjningen runt om i landet bli mer robust. Vidare behöver åtgärder säkras för att relevanta myndigheter än tydligare får ansvar för att förbereda åtgärder för att bättre kunna värna den finansiella stabiliteten i händelse av kris, liksom stärka skyddet för centrala betalningsfunktioner. En robust infrastruktur för kontanter är en viktig åtgärd för att öka beredskapen för olika typer av kriser. Att stärka det civila försvaret är inte bara viktigt för att stärka kapaciteten i det samlade totalförsvaret i händelse av krig. Det civila försvaret är även en avgörande resurs i händelse av kris. Utöver bättre livmedelsberedskap är det en prioriterad uppgift för Sverige att börja bygga upp bättre beredskapslager av t.ex. läkemedel och sjukvårdsmateriel. Det är även uppenbart att relevanta strukturer för ansvar, ledning och samverkan behöver säkras inom det offentliga. Även personalförsörjningen av det civila försvaret bör förstärkas.

Ska relevanta aktörer som kommuner, regioner, stat och företag på allvar kunna lösa ut frågor som handlar om alltifrån befolkningsskydd och sjukvårdsförmåga till försörjningssäkerhet krävs långsiktig planering för det civila försvaret.

6 En stabil och fossilfri elförsörjning

Värna och utveckla kärnkraften

Den rådande energipolitiken skapar risker för Sveriges konkurrenskraft, leder till höga elpriser och äventyrar jobb och tillväxt. Regeringens nedstängning av fyra kärnkraftsreaktorer sedan 2014 hämmar elektrifieringen och nya investeringar i Sverige. Avvecklingen av kärnkraften har bidragit till kraftigt höjda elpriser som drabbat de södra delarna av Sverige särskilt hårt. Den svenska elkrisen är en följd av regeringens oansvariga energipolitik – något som hushåll och företag just nu får betala ett högt pris för. Regeringen har drivit en politik där ideologi snarare än analys har legat till grund för en omfattande förändring i kraftsystemet. Det har försämrat både systemets robusthet och resiliens. Trenden mot ett allt svagare och mer sårbart kraftsystem fortsätter dessutom samtidigt som regeringen saknar handlingskraft och insikt om problemen.

Sverige står inför ett långsiktigt ökande behov av el. Flera prognoser pekar på att elkonsumenterna kommer att behöva fördubblas om Sverige ska elektrifiera både industrin och våra transporter. Ska vi klara att ställa om transporter och industrier till att använda el måste elen finnas både när och där den behövs. Investeringar i elnäten är enligt många forskare den mest kritiska punkten om vi ska klara av att bygga upp ett nätverk av exempelvis laddstolpar och elvägar. Det räcker dock inte. Det måste också finnas el att föra över i ledningarna, oavsett väder. Svenska kraftnät är mycket tydliga med behovet av mer planerbar elproduktion, särskilt i södra Sverige.

Att lägga om svensk energipolitik är nödvändigt för att säkra den fossilfria och stabila elproduktion och det ökade behov av el som behövs för att klara klimatomställningen. Flera centrala förändringar kommer att ta tid, men det finns ett antal viktiga beslut och omläggningar som behöver prioriteras i närtid.

Ny planerbar elproduktion skulle lösa många av de bekymmer som finns i Sverige. Det är trots allt nedläggningen av sådan produktion som skapat dagens problem. Den bristande överföringskapaciteten i svenska elnät beror till stor del på att planerbar

kraftproduktion har minskat i södra Sverige. Mer planerbar produktion i söder skulle också avlasta norra Sverige så att industrialiseringen där kan fortsätta. Men det behövs på sikt mer produktion även i norr. Kärnkraft är det enda alternativet för att tillföra planerbar fossilfri elproduktion i stor skala, eftersom detta kraftslag har potentialen att producera de stora mängder el som omställningen kräver. Dessutom bidrar kärnkraften med ett antal stödtjänster som gör elsystemet mer robust och leveranssäkert. Därför måste den värnas och byggas ut i stället för att avvecklas.

Sverige behöver prioritera satsningar för att möjliggöra nya reaktorer. Resurser för att göra tillståndsprocessen för ny kärnkraft kortare och mer effektiv bör utgöra en central prioritering i en ny energipolitik för Sverige. Det behövs också en långsiktig forskningssatsning för att säkra svensk spetskompetens inom området. Detta bör inkludera att uppföra minst en ny forskningsreaktor. Kärnkraftens framtid är en fråga om klimatet, jobben och vårt oberoende.

Följande prioriteringar bör utgöra basen för en ny energipolitik för Sverige:

1. Sätt upp målet att Sverige ska ha en helt fossilfri energiförsörjning. Dagens mål om 100 procent förnybar elproduktion till 2040 bör ersättas med ett mål om fossilfri energi, där kärnkraften är en självklar del.
2. Uppdra åt Energimyndigheten att i sin långsiktiga scenarioanalys inkludera scenarier där Sverige når sina klimatmål. Myndigheten ska beskriva vad som krävs för att uppnå klimatmålen, även om det inkluderar kärnenergi.
3. Resurser bör tilldelas till Strålsäkerhetsmyndigheten för att ta fram ett svenskt regelverk för ny kärnkraft, särskilt för små reaktorer. Myndigheten bör även uppdras att ta fram ett snabbspår för att acceptera typgodkännanden av reaktorer, system och komponenter från länder jämförbara med Sverige.
4. Avskaffa förbudet mot att bygga reaktorer på andra platser än vid de befintliga kärnkraftverken. Det kan bli aktuellt att bygga många mindre reaktorer snarare än några stora för att möta Sveriges ökande behov av el och för att säkerställa att det finns elproduktion som fungerar oberoende av väder och vind. Förbudet mot att ha fler än tio kärnkraftsreaktorer i drift bör tas bort.
5. Framgent behöver betydande investeringar i det svenska elnätet prioriteras. Det är även angeläget att tillståndsprocesserna för elnätsutbyggnad, på alla nivåer, förenklas och kortas.

På sikt bör även elmarknadens utformning ses över. Ett elsystem där man betalar för kvalitet eller effekt, dvs. tillräckligt med energi vid ett givet ögonblick, skulle bli mer robust. Planerbara kraftslag som kärnkraft och vattenkraft skulle då få ersättning för den viktiga funktion de har i elsystemet.

Den nuvarande svenska energipolitiken är inte bara geopolitiskt riskabel utan hotar också klimatomställningen, vilken är en central fråga att lösa. De stora koldioxidutsläppen sker i dag i industrin och i transportsektorn. Att göra dessa sektorer fossilfria kommer att kräva en omfattande elektrifiering med målet att bilar, lastbilar och industri går på el, vilket innebär att den leveranssäkra elproduktionen måste byggas ut. Det kommer att behövas ny elproduktion, framför allt i södra Sverige, och energikällor som levererar under årets alla dagar och timmar. Framför allt kommer det att behövas mer ren el från fossilfria kraftkällor.

En elproduktion baserad på en rimlig balans mellan vattenkraft, kärnkraft och andra fossilfria kraftkällor lägger grunden för ett robust och motståndskraftigt kraftsystem som har förutsättningar att möta framtidens behov.

Svensk energipolitik kommer att stå inför flera stora problem och utmaningar de kommande åren. I flera delar av landet råder redan effektbrist. I praktiken medför det att städer och energibolag tvingas säga nej till nya företag som vill etablera sig, för att det inte finns tillräcklig elförsörjning. Vårt mål är ett utsläppsfritt energisystem genom konkreta reformer som säkrar stabilitet, tillförlitlighet, konkurrenskraft och klimatnytta.

7 Återupprätta lag och ordning

Kriminaliteten ska pressas tillbaka

Kriminaliteten har snabbt utvecklats till ett av de mest påträngande samhällsproblemen. Att vända trenden och skapa ett tryggt samhälle kommer att vara en central prioritering under nästa mandatperiod. Vägen dit är lång och kommer att kräva både tid och kraftfulla åtgärder. Kriminalpolitiken behöver läggas om i grunden. Särskilt angeläget är att återupprätta brottsofferperspektivet – fokus ska skifta från gärningsmannen till brottsoffer och samhällsskydd, och straffen ska genomgående spegla brottens allvar. Det behövs därför en bred och genomgripande översyn av hela strafflagstiftningen.

Att vända utvecklingen och få bort parallella samhällsstrukturer i utsatta områden är en av de kommande decenniernas allra största uppgifter – både för att fler unga människor ska få bättre livschanser och för att Sverige ska bli ett samhälle som håller ihop. Då krävs både en integrationspolitik som ställer krav och har höga förväntningar och en restriktiv och långsiktigt hållbar invandringspolitik.

Sverige ska vara ett tryggt land för alla. Gängkriminaliteten och det våld den för med sig behöver därför bekämpas med full kraft. Samtidigt måste polis och rättsväsen ha kapacitet att bekämpa vardagsbrottsligheten med kraft. Ingen ska behöva utsättas för misshandel, inbrott, rån och andra allvarliga brott.

Sverige plågas av brottslighet på bred front – alltifrån brott mot välfärdssystemen till gängkriminalitet som utövar makt över hela stadsdelar. Statistik från Brå visar att i inget annat land återfinns en motsvarande ökning vad gäller dödligt skjutvåld lik den som har ägt rum i Sverige under de senaste åren.

Ungdomsrånen och sexualbrotten har sedan 2014 ökat markant. Internationella stöldlighor stjälar för miljardbelopp varje år. Fusk med folkbokföring och falska identiteter möjliggör välfärdsbrottslighet och försvårar polisens arbete. Den upplevda otryggheten är samtidigt på höga nivåer.

En ökad trygghet i Sverige kräver en politik som konsekvent stärker polisen genom resurser för att få fler polisanställda – särskilt i yttre tjänst – och goda villkor så att många fler väljer att bli poliser och så att de som är poliser i dag stannar kvar i yrket.

En mer kraftfull och rättvis rättspolitik krävs med genomgripande straffskärpningsreformer, inklusive kraftigt skärpta straff för gängkriminella, ett avskaffande av dagens form av mängdrabatt och avskaffad automatisk ungdomsrabatt för unga myndiga förövare, kraftfulla åtgärder mot våld i nära relationer, hedersbrott samt en uthållig kamp mot terrorismen. Fler gärningar ska resultera i fängelsestraff. Det i sin tur kräver förstärkningar av hela rättsväsendet och förstärkningar av de brottsbekämpande myndigheterna.

Parallellt med att kriminella ledargestalter lagförs behövs fler förebyggande insatser för att färre ska hamna i kriminalitet. Mer behöver göras för att barn och unga ska klara

skolan, för att föräldrar ska få stöd i sitt föräldraskap samt för att personer i kriminella gäng ska kunna lämna den brottsliga banan.

De brottsbekämpande myndigheterna behöver rustas för att hantera en allt grövre, mer omfattande och mer utmanande kriminalitet. En grundförutsättning för att skapa trygghet och pressa tillbaka våldet är samtidigt att bevara och stärka tilltron till samhället och till demokratin. Medborgarnas fri- och rättigheter behöver skyddas och stärkas, liksom domstolarnas oberoende.

Stärk polisen

Brottsutvecklingen i Sverige är mycket allvarlig. Värst är den grova organiserade brottsligheten. Våldet sprider i dag fasa i hela bostadsområden, i stad efter stad. Den grova och gängrelaterade kriminalitetens utveckling i vårt land är extrem.

Svensk polis behöver stärkas avsevärt för att ha förmåga att bekämpa gängkriminella och samtidigt förebygga, ingripa mot och utreda annan brottslighet. Det kräver både resurser och att polisen moderniserar sin verksamhet – och lär av framgångsrika satsningar vi sett på andra håll i världen. En stärkt polis och brottsbekämpning behöver också gå hand i hand med bättre fungerande förebyggande insatser och effektiva möjligheter för socialtjänsten att agera tidigt när ett barn eller en ung person befinner sig i riskzonen.

Många upplever i dag att polisen är frånvarande, saknar tid att rycka ut när något händer eller saknar förmåga att klara upp brott. Antalet poliser i yttre tjänst har minskat kraftigt under de senaste tio åren. Det framgår nu tydligt att Polismyndigheten inte har förutsättningar att uppnå det tidssatta polismål som sattes 2017 av regeringen. För att möjliggöra en stor ökning av antalet poliser krävs såväl förstärkta resurser som särskilda åtgärder för att göra polisyrket mer attraktivt. Polisernas löner är fortfarande alltför låga. För att behålla erfarna poliser och attrahera fler till yrket behöver polislönerna höjas.

Polisen har vid upprepade tillfällen aviserat att myndigheten har ett växande behov av teknisk utrustning för att hålla jämna steg med brottsutvecklingen och efterlyst skarp-are och mer ändamålsenliga verktyg för att kunna avlyssna och avläsa de kriminella nätverken för att förhindra att framtida allvarliga brott begås – verktyg som är helt avgörande i kampen mot den grova organiserade brottsligheten. Den franska polisens forcering av Encrochat visade vilka framgångar som kan nås för polisen när man har möjlighet att använda hemliga tvångsmedel i ett tidigt stadium mot den grova brottsligheten.

Polismyndighetens tekniska förmåga behöver stärkas och resurser behöver tryggas för att säkra bättre verktyg, hantera ökade teknikkostnader genom fler anställda specialister och höja säkerhetsnivån.

Kameraövervakning är ett av polisens viktigaste verktyg för att klara upp brott. I de fall människor skräms från att vittna, kan bevakningskameror utgöra ett verkningsfullt komplement till en kontinuerlig polisenärvaro. Brottsutsatta områden och platser bör prioriteras i utbyggnaden, för att bidra till de boendes trygghet.

Polisen och andra brottsbekämpande myndigheter behöver även bättre verktyg för att använda spår från fingeravtryck och DNA för att klara upp brott. Regelverket kring biometrisk information måste moderniseras och möjligheterna att lagra information utvidgas. Att använda biometrisk information bättre för att identifiera gärningsmän kan effektivisera polisens arbete betydligt.

Sverige behöver genomföra ett brett antal åtgärder för att bekämpa gängbrottsligheten. Det handlar exempelvis om förslag om att införa en möjlighet till proaktiv hemlig avlyssning och dataavläsning mot gängkriminella, utvisa fler gängkriminella, skärpa straffen kraftigt för gängkriminella och för brott som typiskt sett begås inom ramen för gängbrottslighet, införa visitationszoner, införa ett system med anonyma vittnen, utreda en kriminalisering av att vara med i kriminella gäng samt införa en ny huvudregel i sekretesslagstiftningen så att relevant information ska delas med polisen för att bekämpa brott.

Polisen måste vidare få kraftfullare verktyg för att kunna möta upplopp. Vittnesmål från poliser som deltagit i insatser visar att de varken har möjlighet att fullt ut skydda sig själva eller stävja det extrema våld de möter i dessa situationer. Det är inte bara farligt för poliserna utan undergräver även deras möjligheter att skydda allmänheten. Därför måste ordningsmakten få bättre verktyg, såsom vattenkanoner och annat som används i andra europeiska rättsstater, för att hantera allvarliga ordningsstörningar som urartar. Åtgärderna ska alltid vara proportionerliga mot de hot och det våld som polisen möter.

Ökade resurser till hela rättsväsendet

Samtliga myndigheter inom svenskt rättsväsen är i dag underdimensionerade i förhållande till de uppgifter som de har att lösa. Trenden med en ökande gängrelaterad kriminalitet har ännu inte brutits och många former av brottslighet är alltmer tekniskt svårutredda. Med en effektivare brottsbekämpning och en högre brottsuppklaring samt kriminalpolitiska reformer för längre fängelsestraff kommer ytterligare resurser att krävas till såväl de brottsbekämpande myndigheterna som domstolarna och Kriminalvården.

Utbyggnaden av Åklagarmyndigheten behöver gå i takt med polisens ökade resurser. Det är av stor betydelse att Åklagarmyndigheten, inte minst på grund av utbildningstiden för åklagare, får långsiktiga förutsättningar att anställa fler medarbetare. Görs inte detta riskeras kompetensuppbyggnaden inom myndigheten, och åklagarna kan bli en flaskhals i rättsväsendet. Till detta måste även tillskott till Sveriges Domstolar prioriteras så att deras kapacitet kan byggas ut i takt med att man kommer att behöva hantera fler brottmål.

Anslaget till Säkerhetspolisen behöver också öka under kommande år för att stärka myndigheten i dess arbete med att bekämpa våldsbejakande extremism och terrorism, men också för att täcka ökade kostnader till följd av att antalet personer som bedöms som säkerhetshot utan att utvisas från landet ökar. Breda åtgärder ska vidtas för att motverka islamism, högerextremism och vänsterextremism samt organisationer som bidrar till religiös radikaliserings.

Inom Kriminalvården råder redan i dag överbeläggning, både på anstalter och i häkten. Detta beror på att regeringen inte prioriterat tillräckligt med platser för att hantera kriminalitetens omfattning. För att ta höjd inför kommande straffskärpningar och kriminalitetens generella utveckling är det fortsatt angeläget att förstärka Kriminalvården.

Anslagen till avhopparprogrammet som säkrades i statsbudgeten för innevarande år är ett viktigt tillskott i arbetet för att fler ska kunna lämna den kriminella banan. Denna verksamhet är en hörnsten i arbetet för att underlätta återanpassning och hjälpa personer att lämna destruktiva miljöer. Det kommer åren framöver även att vara av stor betydelse

att resurser säkras för att omfattningen på det statliga avhopparprogrammet ska kunna utökas.

Under kommande år är det centralt att säkra att staten kan ta ett större ansvar för unga som begår allvarliga brott. Att bekämpa brott utgör i första hand statens och inte kommunernas ansvar och ansvaret för de tyngst kriminella personerna bör flyttas från Statens institutionsstyrelse till Kriminalvården, samtidigt som den maximala vårdtiden för sluten ungdomsvård ska förlängas.

Stärk enskildas fri- och rättigheter och domstolars oberoende

Den nu sittande Grundlagskommittén har ett viktigt uppdrag. Regeringens direktiv till utredningen är dock otillräckliga. Därför vill vi att Grundlagskommittén ges ett bredare uppdrag – alternativt att en ny kommitté tillsätts – för att stärka skyddet för enskildas fri- och rättigheter i regeringsformen samt för att stärka domstolarnas oberoende.

Enskildas grundläggande rättigheter behöver stärkas. Vi vill bl.a. se ett utökat rättegångskostnadsansvar för staten i tvister som rör enskildas fri- och rättigheter. Vi vill också att det förstärkta grundlagsskydd som finns för vissa typer av rättigheter ska omfatta fler rättigheter, t.ex. äganderätten och näringsfriheten. Det finns också skäl att införa en skyldighet för staten att skydda enskilda från kränkningar av mänskliga fri- och rättigheter som utförs av andra enskilda.

Något överhängande nationellt hot mot svenska domstolars oberoende finns inte i dagsläget. Men det finns skrämmande exempel från andra länder på vad som kan hända när en politisk majoritet inte respekterar rättsstatens principer. Det är därför av vikt även för en demokratisk rättsstat som Sverige att ha ett regelverk som gör det så svårt som möjligt för en eventuell auktoritär regim att politiskt styra domstolsväsendet och i synnerhet landets högsta domstolar. Det finns även principiella och praktiska skäl att förstärka domstolarnas integritet ytterligare redan i förhållande till den politiska maktutövningen i vår väl fungerande demokrati.

Grundlagskommittén, alternativt en ny kommitté, bör därför få ett utvidgat och konkretiserat uppdrag att stärka domstolarnas oberoende. Det handlar bl.a. om att ett organ motsvarande ett s.k. judicial council bör inrättas och vara frikopplat från regering och riksdag. Ett sådant oberoende organ bör bl.a. få ansvar för beredningen av domarrekruteringar i stället för Domarnämnden och för tillsyn samt ansvarsutkrävande av domstolar och domare – sysslor som i dag utförs av myndigheter direkt underställda regeringen.

Krafttag mot bidragsfusk och välfärdsbrottslighet

I Sverige ska man göra rätt för sig. Att utnyttja våra välfärdssystem för fusk och missbruk kan aldrig accepteras, vare sig det gäller att inte betala skatt som man ska eller att ta emot bidrag som man inte har rätt till.

De samlade förlusterna till följd av bidragsbrott och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen har uppskattats till omkring 20 miljarder kronor per år, vilket mycket väl kan vara en grov underskattning. Utöver den faktiska kostnad som det medför för staten, bidrar problemen till ökad misstro inför den gemensamma välfärdens robusthet och ger kriminella en grundinkomst som ofta bidrar till att möjliggöra annan grov kriminell verksamhet. En avgörande del i att ta ansvar för ekonomin och pressa tillbaka otryggheten bygger på att bekämpa välfärdsbrottsligheten och skattefusket.

Kriminella använder i dag falska adresser för att tillskansa sig bidrag och välfärdsmånader som de egentligen inte har rätt till. Fusket med folkbokföringsuppgifter är en avgörande faktor i den organiserade brottslighetens verksamhet. Genom att ange falska folkbokföringsuppgifter kan även kriminella enklare dölja sin identitet. För att bekämpa välfärdsbrottsligheten och den organiserade kriminaliteten behöver staten återta kontrollen över folkbokföringen.

Sverige bör under kommande år genomföra en nationell folkräkning. En folkräkning ger staten möjlighet att bättre bekämpa brott, verktyg för att hindra framväxten av utanförskap och viktig kunskap i arbetet med att motverka problem som exempelvis trångboddhet. En nationell folkräkning är ett viktigt steg i arbetet med att upprätta ett tryggare Sverige.

Vidare behöver ett tydligt krav införas för samtliga berörda myndigheter att aktivt vidta åtgärder för att bekämpa brott och motverka missbruk inom respektive myndighets verksamhetsområde. Det bör bli tydligt i myndigheternas uppdrag att respektive myndighet ska arbeta med att förebygga och avslöja brott samt aktivt bistå polisen och andra brottsbekämpande myndigheter i deras brottsutredningar. Framför allt bör samtliga myndigheter som betalar ut olika former av bistånd och ersättningar ges ett tydligt uppdrag att motverka bidragsbrott och annat missbruk.

8 En starkare välfärd

En politik som prioriterar välfärden

En förutsättning för ett legitimt och fungerande samhällskontrakt är att alla som betalar in skatt också får valuta för sina skattepengar – i form av en fungerande välfärd, som man kan känna sig trygg med. Sverige ska ha en välfärd att lita på – oavsett var i livet man befinner sig eller var i landet man bor. Vården, skolan och omsorgen behöver fler medarbetare och tillgången till välfärden i hela landet behöver förstärkas.

Kommunernas kostnader ökar över tid. Det är naturliga konsekvenser av en åldrande befolkning men är också kopplat till det stora flyktingmottagandet. Äldreomsorg, skolor och förskolor behöver fler medarbetare. Samtidigt som kommunerna under kommande år behöver ökade resurser för att klara välfärdsåtagandet behöver de också jobba för att förbättra integrationen och få ned bidragskostnaderna.

Den svenska välfärden har stora resursbehov. Fler i arbete och högre tillväxt är avgörande för att Sverige ska kunna möta behoven inom välfärdssektorn kommande år. I takt med att de demografiska utmaningarna blir allt större tar staten ett ökande ansvar för välfärdens finansiering. Därmed ökar också behovet av att säkerställa att alla delar av den offentliga sektorn prioriterar sina resurser och vidtar åtgärder för att hålla nere kostnaderna. Den pågående kostnadskrisen skapar vidare risker även inom svensk välfärd som behöver mötas med ansvarsfulla ekonomiska prioriteringar.

Moderaterna vill motverka att Sverige går mot en utveckling med ständigt ökande kommunalskatter. Att löpande öka skatteuttaget skulle förvärra hushållens redan pressade ekonomiska situation. För att över tid säkerställa att arbetslinjen inte ska undermineras är det uppenbart att staten behöver ta ett större ansvar för den svenska välfärden. Det ställer också krav på att Sveriges kommuner och regioner ökar ansträngningarna för att välfärd i alla lägen ska gå före bidrag.

En tillgänglig hälso- och sjukvård att lita på

Alla ska kunna känna sig trygga med att kunna få vård i rätt tid av hög kvalitet när man väl behöver den. Det behövs reformer som på kort sikt kan stärka patientens makt och samtidigt minska politikernas makt. Sverige behöver en hälso- och sjukvård som hänger ihop utan onödiga gränser och ”glapp” och där mötet mellan patienten och professionen sätts i centrum.

En helt central slutsats är att svensk hälso- och sjukvård behöver utvecklas i riktning mot ökad tillgänglighet i den nära vården och mer förebyggande långsiktiga hälsofrämjande insatser och utvecklas från en splittrad vård och omsorg om de mest sjuka och sköra till en sammanhållen och samordnad vård med kontinuitet i vårdkontaktarna. Att korta vårdköerna, satsa mer resurser på en individuell avancerad cancervård och barn-cancervård samt minska de omfattande regionala skillnaderna gällande väntetider och kvalitet i vården är allra högst prioriterat. Moderaterna vill därför genomföra en ny uppdaterad nationell cancerstrategi.

Moderaterna vill vidareutveckla kömiljarderna och vårdgarantin. Det handlar bl.a. om att rikta reformen mot de områden där köerna är som längst. En stor andel av kömiljarderna ska användas till den somatiska slutenvården och omfatta bl.a. första besök och operationer inom specialistvården. En andra del av kömiljarderna ska riktas direkt till barn- och ungdomspsykiatri.

Den förstärkta vårdgarantin som ger barn och unga med psykisk ohälsa rätt till vård och stöd inom 30 dagar ska säkerställas. Vi vill också inkludera den första linjens psykiatri för barn och unga så att lättare psykiatriska diagnoser kan hanteras där och frigöra resurser till barn med svår ångest, självmordstankar eller allvarliga ätstörningar. En tredje betydande andel av kömiljarderna ska riktas specifikt till att korta köerna, väntetiderna och ledtiderna inom cancervården.

En skola i världsklass

Få politiska uppgifter är så grundläggande för Sveriges framtid som att bygga en väl fungerande skola för våra barn och unga. Här har vårt land mycket kvar att göra. Kunskapsskolan måste återupprättas. Den ”progressiva pedagogiken” hotar både Sveriges ställning som kunskapsnation och samhällets möjlighet att kompensera för elevers familjebakgrund.

Skolan ska möjliggöra en trygg framtid och utjämna livschanser. En bra skola stärker inte bara den enskilda eleven utan är också avgörande för landets förutsättningar för varaktig tillväxt i framtiden. Moderaterna vill få ordning på svensk skola så att varje elev går ut nian med fullständiga betyg.

Elever i svensk skola har betydligt mindre undervisningstid än elever i andra jämförbara länder under grundskoleåren. Snittet i OECD (2021) för den obligatoriska delen av skolan är 7 638 timmar i undervisningstid, medan svenska elever har 6 890 timmar undervisningstid. En svensk elev får nästan ett helt år mindre undervisningstid under grundskoleåren. Internationella studier ger stöd för sambandet mellan utökad undervisningstid och kunskapsresultat.

Skolans fokus på viktiga baskunskaper som att läsa, skriva och räkna måste öka. Undervisningstiden behöver utökas med start i lågstadiet och de nya timmarna ska tillföras matematik- och svenskundervisningen. Lovskolan ska vara obligatorisk för alla elever som riskerar F eller icke godkänt i betyg. Genom extra stödinsatser som läxhjälp

från lågstadieålder och utökad lovskola, redan från lågstadiet, kan antalet elever som inte blir behöriga till gymnasiet minskas.

Staten ska ta ett tydligare ansvar för att skolorna når målen. De skolor och förskolor som behöver stöd och resurser att genomföra de förändringar som behövs för att vända resultaten bör få det. Skolor som trots insatser inte kan garantera alla elever en god utbildning ska kunna tvångsförvaltas, och ytterst stängas, av Skolinspektionen. För att identifiera de skolor som år efter år underpresterar bör Skolverket få i uppdrag att ta fram ett robust kvalitetsmått som mäter varje skolas bidrag till elevernas kunskapsutveckling. Detta kvalitetsmått tillsammans med de nationella proven, som får ett nytt syfte att mäta kunskaper med över tid jämförbara resultat, blir viktiga verktyg för Skolinspektionens arbete.

Ulf Kristersson (M)

Elisabeth Svantesson (M)